

УДК 378.1

Куценко І.В., Піндосова Т.С.
Херсонська державна морська академія

МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ МОРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ЇХ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті автор розглядає моніторинг навчальних досягнень студентів морських спеціальностей як один із засобів їх ефективної професійної підготовки. Визначено, що впровадження систем управління якістю освіти у вітчизняних ВНЗ відбувається відповідно до світових стандартів, зокрема стандартів якості ISO 900:2000, моделі Міжнародних стандартів ENQA, моделі Європейського фонду з менеджменту якості (EFQM), проте на відміну від інших, управління якістю підготовки морських спеціалістів орієнтується також на вимоги Міжнародної морської організації, зокрема конвенції ПДМНВ. Розкрито основні вимоги до ефективного моніторингу навчальних досягнень студентів морських спеціальностей. Охарактеризовано особливості організації моніторингу навчальних досягнень студентів у Херсонській державній морській академії.

Ключові слова: моніторинг, навчальні досягнення, професійна підготовка, студенти морських спеціальностей, рейтинг.

Kutsenko Irina, Pindosova Tamara
Kherson State Maritime Academy

MONITORING EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF MARITIME SPECIALITY STUDENTS AS THE MEAN OF THEIR EFFECTIVE PROFESSIONAL TRAINING

Summary. This article describes monitoring educational achievements of maritime speciality students as the mean of their effective professional education. Author determines that the implementation of quality management systems in Ukrainian higher education institutions works in accordance with world standards, in particular ISO 9002: 2000 quality standards, ENQA model models, EFQM models, but the maritime educational institutions are also guided by the requirements of the International Maritime Organization, in particular, the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW), including the 1995 and 2010 Manila Amendments. Author reveals the basic requirements for effective monitoring educational achievements of maritime specialties students. Monitoring of students' educational achievements depends on a number of requirements for its effectiveness: the objectivity of evaluation – creating equal conditions for all participants, the validity of complete and comprehensive compliance of the control tasks, the clarity of the criteria, the ability to confirm the results, systematic – the stages and types of monitoring in a certain sequence and according to the system; the humanistic orientation, a positive emotional climate. Author describes aspects of monitoring process in Kherson State Maritime Academy. Quality control system of the educational process is carried out through the development and implementation of the comprehensive system for monitoring the students' educational achievements, which allows monitoring the quality of knowledge after mastering the course of disciplines. Another valuable mean of monitoring is the methodology for calculating the professorial teaching staff rating and monitoring of educational, scientific, organizational and methodological activity. The purpose of the rating assessment of students' educational achievements is to objectively determine the level of students' readiness at a certain stage of learning, mastering the theoretical knowledge and practical skills. The basis of the rating system of evaluation is the operational control and accumulation of current rating points in each module for a variety of educational and cognitive activities.

Keywords: monitoring, educational achievements, professional training, students of maritime specialties, rating.

Постановка проблеми. Морський торговий флот – одна з найбільш розвинених галузей світової економіки. Специфіка роботи на судах вимагає не тільки постійного оновлення обладнання, а й поліпшення якості професійної підготовки морських фахівців на основі інноваційних технологій навчання, які сприяють компетентному здійсненню професійної діяльності в замкнутому просторі судна, готовності до життя в громадянському суспільстві в міжрейсовий період.

Напрями реформування морської галузі України відображені в наступних законодавчих документах: Морська доктрина України, Стратегічний план розвитку морського транспорту на період до 2020 року, Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038, Положення про державній системі управління безпекою судноплавства. В цих документах зазначається, що

формування і реалізація ефективної державної морської політики сприяє подальшому посиленню позицій України як морської держави, створенню сприятливих умов для досягнення цілей і рішення задач з розвитку морської галузі.

Одним з ефективних шляхів вирішення проблем морської галузі є розвиток морської освіти, науки і технологій, зокрема підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців річкового і морського транспорту та моніторинг навчальних досягнень студентів морських спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування моніторингу якості освіти та навчальних досягнень студентів у ВНЗ активно досліджується вітчизняними науковцями (Н. Байдацька, І. Булах, І. Бойчук, Л. Кайдалова, О. Локшиною та ін.). Серед зарубіжних авторів, які досліджували різні аспекти моніто-

рингової діяльності, слід виділити праці В. Аванесова, Д. Кемпбелла, Д. Матроса, Н. Мельникова, О. Касьянова та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної наукової проблеми. Проте аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що проблема моніторингу навчальних досягнень студентів як засобу їх ефективної професійної підготовки ще недостатньо досліджена.

Мета статті – розкрити моніторинг навчальних досягнень студентів морських спеціальностей як компонент їх ефективної професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Створення та впровадження систем управління якістю освіти у вітчизняних ВНЗ відбувається відповідно до світових стандартів, зокрема стандартів якості ISO 900:2000, моделі Міжнародних стандартів ENQA, моделі Європейського фонду з менеджменту якості (EFQM). Проте на відміну від інших, управління якістю підготовки морських спеціалістів орієнтується також на вимоги Міжнародної морської організації, зокрема конвенції ПДМНВ, у якій зазначається, що одним із ефективних способів зниження ризиків, пов'язаних з помилкою людини в процесі експлуатації морських суден, є забезпечення підтримки найвищих стандартів підготовки, дипломування і компетентності моряків [7, с. 43]. Організація моніторингу якості освіти (критеріїв і способів оцінки, організація системи відстеження результативності процесів навчання, виховання і розвитку, отримання об'єктивних даних) в сучасних умовах є необхідним і значущим управлінським механізмом розвитку морської освіти, що забезпечує досягнення реальних результатів, адекватних сучасним вимогам суспільства і державним стандартам. Впровадження нових освітніх технологій, розвиток різних видів морських установ, інноваційні процеси в них вимагають модернізації педагогічного моніторингу. Відповідно, застосування моніторингу навчальних досягнень студентів морських навчальних закладів дозволить знайти оптимальні шляхи підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців у морській сфері.

Ми повністю погоджуємось з думкою, що організація моніторингу якості освіти (критеріїв і способів оцінки, організація системи відстеження результативності процесів навчання, виховання і розвитку, отримання об'єктивних даних) в сучасних умовах є необхідним і значущим управлінським механізмом розвитку морської освіти, що забезпечує досягнення реальних результатів, адекватних сучасним вимогам суспільства і державним стандартам. Впровадження нових освітніх технологій, розвиток різних видів морських установ, таким чином інноваційні процеси в них вимагають модернізації педагогічного моніторингу [6, с. 43].

У сучасній педагогічній практиці використовуються різні тлумачення поняття «моніторинг». Так, І. Бойчук вважає, що сучасний моніторинг можна визначити як «постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або вихідним пропозиціям» [2, с. 146].

За Л. Кайдаловою моніторинг якості професійної підготовки фахівців передбачає обстеження, спостереження та аналіз процесу навчання

та надає можливості одержувати і використовувати інформацію про адекватність педагогічних технологій, форм, методів і засобів; здійснювати корекцію навчального процесу [4, с. 18].

Д. М. Бодненко, висуває до моніторингу ряд вимог його ефективності: об'єктивність оцінювання – створення рівних умов для всіх учасників, валідність повна і всебічна відповідність контрольних завдань змісту досліджуваного матеріалу, чіткість критеріїв виміру й оцінки, можливість підтвердження результатів; надійність – сталість результатів, що отримуються при повторному контролі, який проводять інші особи; систематичність – проведення етапів і видів моніторингу в певній послідовності та за відповідною системою; гуманістична спрямованість передбачає створення умов доброзичливості, довіри, поваги до особистості, позитивного емоційного клімату [1, с. 120].

Ми поділяємо точку зору В. Ковальова про те, що моніторинг навчальних досягнень студентів в системі управління якістю підготовки морських фахівців повинен діагностувати не тільки когнітивний (знання) і діяльнісний (вміння і навички) компоненти навчальних досягнень відповідно до ДОС ВПО, але мотиваційно-ціннісний (готовність і ставлення) компонент. оціночні процедури моніторингу повинні давати можливість для інтегративної оцінки компетенцій, освоєних в процесі професійної підготовки [5, с. 35].

Науковець пропонує систему критеріїв оцінки якості підготовки морських фахівців:

- критерій 1 – якість навчання морських фахівців;
- критерій 2 – якість забезпечення навчання морських фахівців;
- критерій 3 – якість перспектив випускників морських вузів;
- критерій 4 – якість особистісних характеристик випускників морських вузів [5, с. 37].

Моніторинг як науковий метод вивчення стану педагогічних об'єктів включає: вибір параметрів і критеріїв їх відбору; методи здійснення безперервного спостереження і його періодичність; спосіб використання отриманих даних, їх аналіз для попередження небажаних відхилень, прийняття рішень з ліквідації труднощів в педагогічному процесі; а як процес – відстеження і порівняння досягнутих результатів розвитку із запланованими результатами через організацію процедур контролю, збору, обробки інформації, що становить сукупність критеріїв, показників, ознак для аналізу, прогнозу і моделювання його ефективності [3, с. 134].

У Херсонській державній морській академії впроваджено розгалужену систему моніторингу. Вона служить основою самооцінки навчального закладу. Частиною системи контролю, що сприяє поліпшенню діяльності академії, є система менеджменту якості, яка включає необхідні задокументовані процедури і паспорти процесів, що охоплюють практично всі етапи діяльності. Вдосконалення системи контролю якості освітнього процесу проводиться через розробку і впровадження внутрівузівської комплексної системи контролю залишкових знань студентів, що дозволяє проводити моніторинг якості знань після засвоєння курсу дисциплін і при проведенні

міжсесійний атестації. Також цікавим засобом моніторингу є методика розрахунку рейтингу професорсько-викладацького складу і проведення моніторингу індивідуальних показників навчальної, наукової, організаційної та методичної діяльності. Метою рейтингового оцінювання навчальної діяльності студентів є об'єктивне визначення рівня підготовленості студентів на певному етапі навчання, оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями, навичками. В основу рейтингової системи оцінювання покладено поопераційний контроль і накопичення

поточних рейтингових балів у кожному модулі за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність.

Висновки. Таким чином моніторинг навчальних досягнень студентів морських ВНЗ курсантів є важливою складовою професійної підготовки морських спеціалістів. Для досягнення якісної реалізації поставлених завдань необхідно забезпечити постійний моніторинг продуктивності освітнього процесу, в тому числі в ході реалізації освітніх програм окремих дисциплін як комплексної професійної підготовки студентів морських спеціальностей.

Список літератури:

1. Бодненко Д.М., Жильцов О.Б., Лещинський О.Л., Мазур Н.П. Моніторинг навчальної діяльності : навчальний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
2. Бойчук І. Моніторинг якості освіти як складова підготовки сучасного фахівця. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 45. С. 145–149.
3. Глікман С. Сутність та структура професійних якостей майбутніх судноводіїв. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики технологічної освіти*. Вип. 11. 2017. С. 134–138.
4. Кайдалова Л. Моніторинг якості професійної підготовки інженерів-технологів. *Системи якості вищих навчальних закладів: теорія і практика*. 2006. № 5. С. 14–22.
5. Ковалев В. Система оценки деятельности кафедр университета. *Вестник высшей школы*. 2002. № 1. С. 34–39.
6. Компетентнісний підхід у системі сучасної морської освіти : монографія / В.Ф. Ходаковський та ін. Херсон : ХДМА, 2014. 368 с.
7. Международная конвенция о подготовки и дипломировании моряков и несении вахты 1978 года с поправками. СПб. : ЗАО ЦНИИМФ, 2002. 600 с.

References:

1. Bodnenko D.M., Zhyl'tsov O.B., Leshchyns'kyu O.L., Mazur N.P. (2014). *Monitorynh navchal'noyi diyal'nosti* [Educational Monitoring]. Kyiv : Kyivs'kyu universytet imeni Borysa Hrinchenka. (in Ukrainian)
2. Boychuk I. (2014). *Monitorynh yakosti osvity yak skladova pidhotovky suchasnoho fakhivtsya* [Monitoring the quality of education as a component of the modern specialist training]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity*, no. 45, pp. 145–149. (in Ukrainian)
3. Hlikman S. (2017). *Sutnist' ta struktura profesinykh yakostey maybutnikh sudnovodiyiv* [The meaning and structure of the future navigators' professional qualities]. *Naukovi zapysky. Seriya : Problemy metodyky tekhnolohichnoyi osvity*, no. 11, pp. 134–138. (in Ukrainian)
4. Kaydalova L. (2006). *Monitorynh yakosti profesynoyi pidhotovky inzheneriv-tekhnohiv* [Monitoring quality of engineers-technologists' training]. *Systemy yakosti vyshchyykh navchal'nykh zakladiv: teoriya i praktyka*, no. 5, pp. 14–22. (in Ukrainian)
5. Kovalev V. (2002). *Systema otsenky deyatelnosti kafedr unyversyteta* [Evaluation system of university departments]. *Vestnyk visshey shkoli*, no. 1, pp. 34–39. (in Russian)
6. Khodakovs'kyu V. (ed.) (2014). *Kompetentnisnyy pidkhid u systemi suchasnoyi mors'koyi osvity* [Competence-based approach in the system of higher maritime education]. Kherson : Kherson State Maritime Academy. (in Ukrainian)
7. ZAO TsNYMF (2002). *Mezhdunarodnaya konventsyya o podhotovky u diplomyrovanny moryakov u nesenny vakhtu 1978 hoda s popravkamy* [International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers with 1978 amendments]. SPb. : ZAO TsNYMF. (in Russian)